

Odvetniški vidik otrok v družinskih sporih

Odvetnica Valerija Stušek
Odvetniška pisarna Stušek d.o.o.
info@stusek.si

Ljubljana
14. maj 2015

Otrokom prijazno pravosodje (?)

- Pravosodno okolje je za marsikaterega otroka še vedno zastrašujoče
- Pomanjkanje starosti primernih informacij in pojasnil
- Predolgi ali (ravno nasprotno) prehitri postopki
- Mnenje otroka v postopku še vedno ni upoštevano v zadostni meri
- Dolgotrajni postopki za določanje preživnine
- Travmatični postopki odvzema otroka
- Sekundarna viktimizacija

Predlogi za izboljšanja

- Vzpostavitev družinskih sodišč ali posebnih specializiranih oddelkov
- Večje upoštevanje mnenja otroka v postopku
- Seznam odvetnikov, ki imajo za postopke, v katerih so udeleženi otroci, ustrezna znanja in sposobnosti
- V sodnih in ostalih postopkih bi se moralo z otroki ravnati bolj dostojanstveno, spoštljivo, skrbno in pravično. Vsak postopek, v katerem je udeležen otrok, bi moral biti za otroka dostopen, razumljiv in zanesljiv. Oseba, ki otroke posluša, resno jemlje njihova mnenja in skrbi za to, da so zaščitene tudi koristi tistih, ki sami ne morejo izražati svojega mnenja

- Pred začetkom postopkov bi bilo treba otrokom pokazati sodne ali druge prostore ter jih seznaniti z vsebino in identiteto uradnih oseb, vključenih v zadevo.
- Med zaslišanjem ali razgovori z otroki v okviru sodnih in izvensodnih postopkov ter drugih ukrepov, bi morali sodniki in drugi strokovnjaki komunicirati z otroki na spoštljiv in obziren način.
- Otrokom bi bilo treba omogočiti, da jih spremljajo starši ali, kadar je to ustrezno, odrasla oseba po njihovi izbiri, razen če je bila v zvezi s to osebo sprejeta obrazložena odločitev, ki temu nasprotuje.

- Otroke v največji možni meri zaščititi pred slikami ali informacijami, ki bi lahko škodovala njihovemu dobremu počutju. Pri odločanju o tem, ali naj se otroku razkrijejo slike ali informacije, ki bi mu lahko škodovala, obvezno posvetovanje s strokovnjaki, kot so psihologi in socialni delavci.
- Sodne obravnave prilagojene otrokovi hitrosti in pozornosti: načrtovati redne premore, zaslišanja ne bi smela biti predolga. Da bi omogočili udeležbo otrok v skladu z njihovo sposobnostjo dojemanja ter podprli njihovo čustveno stabilnost, bi se bilo treba med sodnimi obravnavami v največji možni meri izogibati daljšim prekinitvam in motnjam.
- Razgovore z otroki in zbiranje izjav od otrok opraviti usposobljeni strokovnjaki.

- Spodbujati avdiovizualne izjave otrok, ki nastopajo kot žrtve ali priče, pri tem pa spoštovati pravice drugih strank – pravica do izjave
- Kadar je treba opraviti več kot en razgovor, bi morala to po možnosti storiti ista oseba, da bi se v otrokovo korist zagotovila doslednost v pristopu.
- Manj stroga pravila glede pričana – morebitno snemanje izjave otroka – možnost uporabe izjave v več postopkih (kazenski, civilni postoki – izogib škodljivim posledicam in stiskam otrok med in po zaslišanju)

Primeri iz prakse

- Primer 1
- Primer 2
- Primer 3
- Primer 4
- Primer 5

Primer 1 - Odločanje o varstvu in vzgoji

- Še vedno imamo primere, ko sodišča pri odločitvi o dodelitvi otrok ne pretehtajo vseh okoliščin in ne ugotovijo, pri katerem od staršev, so podani boljši pogoji za uveljavljanje otrokove koristi
- Otroke se še vedno **stereotipno v večini primerov dodeli materi**, kar pa v vseh primerih vendarle ni tudi najbolj upravičeno
- Potrebno tehtanje v vsakem posameznem primeru posebej, ni stereotipov.

Primer 2 - Otrokova korist

- V upravnih postopkih načelo otrokove največje koristi ni vedno upoštevano v največji meri – primer pred CSD
- Procesno sposobnost otroka je treba regulirati ugodneje za otroka ne samo v pravnem postopku, ampak tudi v drugih postopkih, zlasti v nepravdnem in upravnem, kajti tudi v teh postopkih se uveljavlja vrsta pravic otroka. Otrok bi v teh postopkih moral imeti posebnega zastopnika, branilca.

Primer 3 - Rejništvo

- Občasno preverjanje in nadzorovanje izvajanja ukrepov, na podlagi katerih je bil otrok izločen iz družinskega okolja – še vedno se ne izvaja v praksi.
- 161. člen ZZZDR – „Po oddaji v rejništvo si **mora** center za socialno delo **prizadevati**, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je bil otrok oddan v rejništvo.“
- Zahteva po pravni varnosti in varstvo otrokovih pravic terjata, da se v zakon čimprej izrecno vnese določba, ki bo predpisovala **obvezno preverjanje izvajanja tega ukrepa** (in vseh drugih ukrepov, ki bi pomenili izločitev otroka iz družinskega okolja) po uradni dolžnosti.

- V primeru, ko je otrok oddan v rejništvo, bi bilo dobro narediti načrt o ureditvi otrokovega statusa, ki bi vseboval prognozo možnosti za vrnitev v družino bioloških staršev in izrecno opredeljen čas, za katerega naj bi se otrok namestil v rejniško družino.
- CSD bi moral vse udeležene v rejništvu, tudi biološke starše, ves čas spremljati po uradni dolžnosti in če se ugotovi, da se že med izvajanjem posameznega načrta otrok lahko vrne k biološkim staršem oziroma da ni izgledov, da se bo otrok lahko še kdaj vrnil, bi moral center takoj ustrezno ukrepati (na primer vrniti otroka k staršem ali ga oddati v posvojitev).

Primer 4 - Izvršba odvzema otroka

Izvršba odvzema otroka na osnovni šoli

- 🕒 Otrok je moral pred svoji sošolci pospraviti svojo torbo in vzeti obačila, preden je prišlo do predaje materi (travmatična situacija in stiska otroka, neprijetna izkušnja za ostale otroke, ki so bili priča dogodku)
- 🕒 postopek izvršitve sklepa odvzema otroka ni bil izpeljan v korist otroka,
- 🕒 postopek bi bil lahko izpeljan manj obremenjujoče za otroka, kakor tudi za njegove sošolce, ki so dogodek spremljali,
- 🕒 šola zagotovo ni primeren prostor za potek izvršbe, še zlasti če obstaja možnost izvršbe drugod in ni v škodo otroku,
- 🕒 če že, bi se morala izvršba opraviti brez prisotnosti drugih otrok in širše javnosti.

Primer 5 - Določitev preživnine

- ❶ Dolgotrajno trajanje postopkov, tudi v primeru predlagane začasne odredbe (možnost ugovora zoper sklep o začasni odredbi, pritožba, itd..)
- ❷ Tekom trajanja sodnega postopka je varstvo, vzgoja in preživljanje pogosto zgolj na enem od staršev, pretežno na materi, ki mora ustvariti nove primerne pogoje za življenje, pogosto novo okolje, nov vrtec/šola, poskrbeti mora za varnost otrok (fizično, psihično, socialno in ekonomsko), pri čemer tudi sama pogosto potrebuje vse oblike pomoči
- ❸ Aktivna legitimacija v primeru tožbe za zvišanje preživnine (za vložitev tožbe je aktivno legitimiran preživninski upravičenec – problemi v praksi, ker je preživninski upravičenec pogosto mladoletni otrok)

VPRAŠANJA

....

HVALA ZA
POZORNOST!

